

Özel Eğitim Öğretmenlerinin İş Birliğine Yönelik Bilişsel Yapılarının Tespit Edilmesi¹

Determination of Special Education Teachers' Cognitive Structures for Collaboration

Mehmet İnce

Arş. Gör. ◆ Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi ◆ mehmet.ince@ibu.edu.tr

◆ORCID: 0000-0003-0849-9101

Eylem Dayı

Doç. Dr. ◆ Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi ◆ eylemd@gazi.edu.tr ◆ ORCID: 0000-0003-1020-

5846

Yıldıray Kılıç

Uzm. ◆ Millî Eğitim Bakanlığı ◆ yildiray.kilic@gazi.edu.tr ◆ ORCID: 0000-0003-3795-8821

Özet

İş birliği, eğitsel problemlere çözüm bulmada etkili bir yöntem olarak görülmekte olup, öğretmenler arası iş birliği öğrencilere fayda sağlamakla kalmayıp eğitimciler için de olumlu sonuçlar doğurur. Öğretmenler ve uzmanlar arasında gönüllü katılım ile yapılan iş birliği için paydaşların iş birliğine yönelik düşüncelerinin olumlu olması gerekmektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı özel eğitim öğretmenlerinin iş birliği kavramına yönelik bilişsel yapılarının tespit edilmesidir. Öğretmenlerin iş birliği ile ilgili düşüncelerini anlamak için araştırmada "Kelime İletişim Testi (KİT)" kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, MEB'e bağlı devlet okullarında ve RAM'larda görev yapan özel eğitim öğretmenleri oluşturmuştur. Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örneklem yöntemlerinden; ölçüt örneklem kullanılarak belirlenmiştir. Verilerin analiz edilmesinde anahtar kavramlarla ilişkilendirilen diğer kelime/kavramlar, aralarındaki anlamsal ilişkiler dikkate alınarak bir araya getirilerek ve gruplandırılmıştır. Araştırmaya katılan özel eğitim öğretmenleri tarafından "iş birliği" anahtar kavramıyla ilişkili olarak ifade edilen kavramlar ve kelimeler 10 kategoride gruplandırılmıştır. Bu kategoriler "duygu ve deneyimler, zorluk ve çaba, iletişim ve ilişki, hedef ve planlama, değerler ve etik, eğitim ve gelişim, performans ve başarı, iş ortamı, grup çalışması ve ortaklık, kurumsal ortaklıklar" şeklindedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerden birbirinden farklı 147 kelime/kavram tespit edilmiştir. Öğretmenlerin farklı kavramlar yoluyla iş birliğini açıklamaları, iş birliğinin çok boyutlu bir kavram olduğunu ve her öğretmenin iş birliğini farklı açılardan anlamlandırdığını göstermektedir. Bu çeşitlilik, iş birliği anlayışının zenginliğini ve karmaşıklığını yansıtmaktadır. Bu nedenle, öğretmenlerin farklı bakış açılarını ve deneyimleri değerlendiren bir yaklaşımla iş birliğini desteklemek önemlidir. İlgili alan yazını destekleyecek şekilde bu araştırmanın sonuçları da iş birliği için gerekli olan özelliklerin, katılımda sorumluluk paylaşımı, iletişim, paylaşım ve birliktelik gibi kavramlar olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: İş birliği, Özel Eğitim Öğretmeni, Kelime İlişkilendirme Testi, Nitel Araştırma.

Abstract

Collaboration is seen as an effective method in finding solutions to educational problems, and collaboration between teachers not only benefits students but also has positive results for educators. For the collaboration between teachers and experts with voluntary participation, the stakeholders' thoughts about collaboration should be positive. In this context, the aim of the research is to determine the cognitive

¹ Bu çalışma 33. Ulusal Özel Eğitim Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

structures of special education teachers towards the concept of collaboration. " Word Association Test (WAT)" was used in the study to understand teachers' thoughts about collaboration. The study group of the research consisted of special education teachers working in public schools and GRC affiliated to ME. The study group of the research was determined by using criterion sampling from purposeful sampling methods. In analysing the data, other words/concepts associated with the key concepts were grouped together by taking into account the semantic relationships between them. The concepts and words expressed by the special education teachers participating in the study in relation to the key concept of "cooperation" were grouped into 10 categories. These categories are "emotions and experiences, difficulty and effort, communication and relationship, goal and planning, values and ethics, training and development, performance and success, work environment, group work and partnership, institutional partnerships". The teachers who participated in the research identified 147 different words/concepts. Teachers' explanations of collaboration through different concepts show that collaboration is a multidimensional concept, and that each teacher makes sense of collaboration from different perspectives. This diversity reflects the richness and complexity of the understanding of collaboration. Therefore, it is important to support collaboration with an approach that evaluates teachers' different perspectives and experiences. In support of the related literature, the results of this study reveals that the characteristics necessary for collaboration are concepts such as shared responsibility in participation, communication, sharing and togetherness.

Keywords: Collaboration, Qualitative Research, Special Education Teacher, Word Association Test,

1. Giriş

İş birliği terimi, günümüzde yoğun şekilde kullanılmasına rağmen, eğitim alanında iş birliği terimi sıklıkla çeşitli kavramlarla birbirinin yerine (örn. iletişim, birlikte çalışma, ekip çalışması vb.) kullanılmaktadır. Bu anlamda iş birliğiyle açık ve spesifik bir tanım olmadan yalnızca birlikte çalışan bireylere atıfta bulunmaktadır. Bununla birlikte iş birliği terimi, bir görev üzerinde iş birliği yapan kişilerin gerçek anlamından çok daha fazlasını kapsadığından, iş birliği terimine ilişkin bir bakış açısı oluşturmak önemlidir. İş birliğinin gerçekte neyi gerektirdiğini ve gerektirmediğini tanımlamak eğitim uygulamalarımızı önemli ölçüde etkileyebilir. Sonuç olarak, iş birliği kavramının kapsamlı ve ayrıntılı bir tanımı, bu kavramı nasıl anladığımızı ve onu eğitim ortamlarında etkili bir şekilde nasıl uyguladığımızı etkileme potansiyeline sahiptir (Friend, 2021). İş birliğinin farklı tanımları olsa da iki veya daha fazla kişi, kurum/kuruluşun bir görevi tamamlamak veya bir hedefe ulaşmak için birlikte çalışma süreci olarak tanımlanabilir (Baehr, 2011; Martinez-Moyano, 2006). Ayrıca iş birliği ortak bir amaç hedefleyerek bunu yapmak zorunda bırakılmadan, gönüllü bir şekilde ortak karar alma sürecine dahil olan en az iki eşit taraf arasındaki etkileşimdir (Friend ve Cook, 2014). Friend ve Cook (2014), iş birliğinde uygulamaların açıklanmasına yararlı olacak durumların iş birliği genel tanımına göre belirlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Böylelikle iş birliğinin beklenen olumlu çıktılarının ortaya koyulması ve ekip üyelerinin de iş birliğinden olumlu şekilde etkilenmesi mümkün olabilecektir. Bu nedenle iş birliği teriminin detaylandırılmış tanımının yapılması ve iş birliğinin özelliklerinin belirtilmesi gerekmektedir. Öğrencilerle öğretim yaparken etkili sonuçlar almak için, öğretmenler iş birliğinin doğası, öğretmenlerin rolleri ve sorumlulukları ve öğrencilerin sonuçları hakkında ortak bir anlayış geliştirmek için birlikte çalışmalıdır (Keefe ve Moore, 2004).

İş birliğinin başarılı olabilmesi için birtakım özellikler gereklidir (Elçi, 2019). Friend ve Cook (2014) iş birliği için gerekli olan özellikleri gönüllülük, eşitlik, ortak amaçlar, katılım ve karar vermede sorumluluk paylaşımı, kaynak paylaşımı, çıkan sonuçların sorumluluklarının paylaşılması olarak tanımlamıştır. İş birliği çabalarında, insanları belirli bir iletişim tarzını izlemeye zorlamak doğru değildir. Düzenlemeler ve politikalar devlet ve eğitim yetkilileri tarafından belirlenebilirken, gerçek iş birliği öğretmenlerin, personelin ve uzmanların gönüllü katılımını gerektirir. Adil iş birliği, eşit katkılara ve karar verme gücüne dayanır ve güç dengesizlikleri olduğunda ilerlemeyi engeller. Farklı hedefler anlaşmazlıklara yol açabileceğinden, etkili ekip çalışması için ortak bir hedef gereklidir. Uzmanların tüm

hedefler üzerinde aynı fikirde olması gerekmez, ancak temel sonuçlar üzerinde birleşmesi gerekir. İş birlikçiler, gereksiz toplu çabalardan kaçınarak, güçlü yönleri göre dağıtılan görevlerle sorumluluğu paylaşırlar. Zamanı, becerileri, benzersiz bakış açıları ve teknikleri kapsayan kaynak paylaşımı, başarılı iş birliğinin, eşit katılımın sağlanmasının ve kaynaklar paylaşılmadığında eşitsizliğin önlenmesinin temelini oluşturur (Friend, 2021).

İş birliği, özellikleri dikkate alındığında eğitsel problemlere en iyi çözüm bulan yöntemlerden biri olarak görülmektedir. İş birlikli öğretim, ortak bir eğitim ortamında eğitimciler arasında sorumlulukların, becerilerin ve bilginin karşılıklı paylaşımını gerektirir ve öğrencilere fayda sağladığı gibi bu işbirlikçi yaklaşıma katılan her eğitimci için de aktif faydalar sağlar (Villa vd., 2008). Özel eğitimde de öğretmenler, öğrencilerle çalışırken amaca ulaşmada birçok disiplin alanıyla iş birliği içerisinde olmak durumundadır. Spesifik olarak, özel gereksinimli öğrencilerle çalışırken iş birliği sadece birlikte çalışmaktan daha fazlasıdır (Hamilton-Jones ve Vail, 2014; Robinson ve Buly, 2007). Etkili iş birliği, profesyoneller gönüllü olarak katıldıklarında, öğrencilerin akademik başarısını desteklemede tutarlı bir eğitim programı sağlamak (Ketterlin-Geller vd., 2015) için ortak hedeflere sahip olduklarında ortaya çıkar (Hamilton-Jones ve Vail, 2014). Bu nedenle özel eğitimde iş birliği çaba, özen ve eğitim gerektirir (Yıldırım ve Kılıç, 2024; Robinson ve Buly, 2007). Ancak, bazen özel eğitim öğretmenleri ve diğer profesyonellerin birbirlerinin rollerini ve sorumluluklarını anlamaması özel eğitim öğretmenleri ile çok disiplinli profesyonel ekip arasındaki iş birliğini zora sokabilmektedir (Vibulpatanavong vd., 2019). Diğer disiplin alanları ile özel eğitim öğretmenleri arasındaki iş birliği, Summers ve diğerleri (2007) tarafından katılımı teşvik eden ve başarı olasılığını artıran bir strateji olarak tanımlanmıştır. Profesyoneller iş birliğine girmeden tek başına çalıştıklarında öğrenci için ortak kararlar alma, aynı hedefleri paylaşma ve eşgüdümlü sonuçlara ulaşma olasılıkları azalır. Sonuç olarak etkili iş birliği beceri geliştirme, edinme ve sürdürmeyi içerir (Dayı ve Basık, 2021).

Etkili iş birliğinin sağlanmasının bir yolu da öğretmen liderliğidir. Alan yazında lider öğretmenliği tanımlayan çeşitli perspektifler bulunmaktadır. Öğretmen liderliği, bir öğretmenin eğitimsel faaliyetlerde aktif rol alabilme, bağımsız projeler oluşturabilme, çevresine etki edebilme ve meslektaşlarının gelişimine destek olabilme yeteneğini ifade eder. "Lider öğretmen" terimi, bireyin çeşitli rollerini vurgulayan genel bir kavramdır ve öğretmenin mesleki yaşamının önemli bir parçası haline gelmektedir. Öğretmen liderliği, okullarda uzun süredir var olan bir olgudur. Ancak, liderlik becerilerinin geliştirilmesi programlarının etkililiği konusundaki çalışmalar sınırlıdır. Bölge ve okula bağlı olarak, lider öğretmen terimi rehber, uzman, kaynak öğretmen, model öğretmen, koç, akran öğretmen veya özel görevi olan öğretmen gibi çeşitli anlamlara gelebilir. Eğitimciler, öğretmen liderliğini aynı zamanda sosyal işçiler, bölüm başkanları, tecrübeli öğretmenler, öncü öğretmenler, öğrenme uzmanları ve amirler gibi öğretim kadrosunun destekçileri olarak da tanımlamışlardır. Lider öğretmenler, sadece sınıf içinde değil aynı zamanda sınıf dışında, meslektaşlarının gelişiminde ve diğer öğrencilerin başarısında etkin rol oynayan öğretmenlerdir. Bu kapsamda, lider öğretmenlerin öğretme becerilerinde mükemmel, yaratıcı, risk alan, etkili iletişim kuran ve öğrenci başarısına katkı sağlayan öğretmenler oldukları belirtilmiştir (Aydın, 2022; Bakioğlu, 1998; Can, 2009; Hsieh vd., 2023; Lord ve Miller, 2000; Katyal ve Evers, 2004; Yılmaz ve Cerit, 2023; York-Barr ve Duke, 2004). Bu bağlamda, öğretmen liderliği eğitimde başarı ve yeniliğin itici gücü olarak öne çıkarak iş birliği sürecine katkılar sağlayabilir.

Özel eğitimde iş birliğini arttırmaya yönelik olarak dünyada ve Türkiye'de çeşitli yasal düzenlemeler olduğunu görmekteyiz. Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) Engelli Bireyler Eğitim Yasası (Individuals with Disabilities Education Act [IDEA], 2004) ve PL.94-142 Tüm Engelliler İçin Eğitim Yasası ile en az kısıtlayıcı ortam görüşü çerçevesinde ailenin de katılımının içeriğe dahil edildiği özel

eğitim hizmetlerinin sunulmasına yönelik iş birliği kurulması hedeflenmiştir. Özel eğitim yasasında gerçekleştirilen her yeniliğin ardından iş birliği kavramı daha da güçlenmiştir. IDEA'da (2004) bulunan iş birliği ile ilgili maddelere bakıldığında dokuz özellik göze çarpmaktadır. Bunlar; BEP ekipleri, en az kısıtlayıcı ortam, nitelikli öğretmen, değerlendirme süreci, geçiş, disiplin ve davranış desteği planları, yardımcı personel ile aracılık ve karara itirazdır. Her bir öğrencinin eğitim programı özel eğitim öğretmeni, genel eğitim öğretmeni, okul yöneticisi, ihtiyaç duyulan terapistler, psikolojik danışman, ebeveynler ve ihtiyaç duyulan diğer personelin de yer aldığı bir ekip tarafından hazırlanmalıdır. İhtiyaç duyulan alanda uzman branş öğretmenleri ile özel eğitim öğretmenleri iş birliği içinde çalışmalıdır. Ebeveynler değerlendirme sürecinde bütünü oluşturan parçalardan biridir.

Türkiye'de ise son yayınlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin (2018) birçok maddesinde iş birliğine atıfta bulunulmuştur (Örn. "Madde 5 e) Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerini sürdürebilmeleri için kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılması, Madde 9 c) Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nin [RAM] planlaması doğrultusunda okul rehberlik servisi ile iş birliği içerisinde öğretmenler, yöneticiler, aileler ve öğrenciler için gerekli bilgilendirme çalışmaları yapılır. Madde 22 5) Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Kurulu ile Ödül ve Disiplin Kurulu'nda kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerle ilgili alınacak kararlarda Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı [BEP] geliştirme birimiyle iş birliği yapılır. Madde 40 c) Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim alacak öğrencilerin ortaöğretim kademesinde resmî bir okula yerleştirilmesi ile ilgili iş ve işlemlerde öğrenci yerleştirme ve nakil komisyonu ile iş birliği yapmak. Madde 48 ç) Okuldaki diğer birim ve kurullarla iş birliği yapmak. Madde 55 b) Alan, bölüm, atölye ve laboratuvar şefleri ile iş birliği içinde çalışır. c) Okuldaki kurullar ve birimlerle iş birliği yapar. Madde 57 a) BEP'in hazırlanmasında BEP geliştirme birimi ile iş birliği yapar").

İş birliği, eğitim alanında yaygın bir terim olmasına rağmen alan yazında bu kavramın çeşitli bağlamlarda farklı şekillerde ele alındığı bir dizi araştırmaya rastlanmaktadır. İş birliğiyle öğretimi on soru aracılığıyla tanımlamayı amaçladıkları araştırmada Friend ve Cook (1995), iş birliğiyle öğretimin birden fazla öğretmen ve eğitimci ile olabileceğini vurgulamıştır. Hamilton-Jones ve Vail (2014), uzaktan eğitim yoluyla iş birliği dersi sırasında özel eğitimcilerin genel eğitimcilerle iş birliği konusundaki algı ve inançlarını incelemişlerdir. Araştırma sonunda iş birliği, olumlu bir öğrenme ortamına ve öğrenci başarısına katkı sağlama olarak değerlendirilmiştir. İşbirliğine dayalı davranışlar arasında, mesleki sorumluluğun paylaşılması ve birlikte öğretim modellerinin kullanılması önemli bir yer tutmaktadır. İş birliği sürecini zorlaştıran faktörler arasında, güç dengeleri, bir öğretmen-bir yardımcı eğitimci modeli ve iş birliğinin yeterince tanınmaması gibi durumlar öne çıkmıştır. Faraclas (2018) ise özel eğitim öğretmenleriyle yaptığı çalışmada, Birlikte Öğretimin Performans Değerlendirmesi (Performance Assessment of Co-Teaching (PACT) ile elde edilen bilgilerle eğitim alan kişiler için yüksek bir ortalama PACT puanının eşitlik için önemli sonuçlar içerdiğini belirtmiştir. PACT öğretmenlerin birlikte öğretim uygulamalarını iş birliği içinde ne ölçüde kullandıklarını ölçmek amacıyla tasarlanmış ölçekli bir araçtır. Araç beş alanda toplam 15 madde içermektedir. PACT birlikte planlama, birlikte sınıf yönetimi, birlikte öğretim, birlikte davranış yönetimi ve birlikte değerlendirme olmak üzere beş alanı içermektedir. 1-4 arası puanlanan PACT'dan alınacak puan 15-60 arasında değişmektedir. Miller ve diğerleri (2019) yaptıkları çalışmada gelişimsel yetersizliği olan çocuğa sahip ebeveynlerin çocukları için kapsayıcı eğitim kararları alırken ve okul-aile iş birliği oluştururken mağdur, savunucu, azimli, eğitimci, müzakereci ve teslimiyetçi davranışlar içeren bir kimliğe büründüklerini ortaya koymuştur. Bricker ve diğerleri (2022), ABD'deki erken çocukluk eğitimi programlarında iş birliğinin etkisini araştırmak için farklı yaklaşımlar veya modeller kullanan programları karşılaştırmak için ulusal bir konsorsiyum oluşturulması, iş birliğinin belirli bileşenlerinin ne kadar etkili olduğunu belirlemek için

sıralı araştırma tasarımı ve eğitim programlarının profesyonellerin iş birliği becerileri üzerindeki etkisini incelemek için karşılaştırmalı iş birliği eğitimi yapılmasını önermişlerdir. Bazı kapsayıcı eğitim üzerine yapılan araştırmalarda, kapsayıcı eğitim uygulamalarında eğitimciler arasındaki iş birliğinin kapsayıcı eğitim uygulamaları için önemli olduğu (Paju ve diğerleri 2020,), başarılı iş birliğinin kapsayıcı eğitimin temel taşı olduğu (Jortveit ve Kovač 2022) ve iş birliği ile öğretim deneyimi olan öğretmenlerin kapsayıcı eğitimin faydalarına inandıkları (Jurkowski ve diğerleri 2023), ancak eğitimciler arasındaki iş birliğinin geliştirilmesi için destek ve eğitim ihtiyacına vurgu yapılmıştır (Paju ve diğerleri 2020, Jurkowski ve diğerleri 2023).

Ulusal alanda yapılan araştırmalarda ise iş birliği ile ilgili sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Gürgür ve Uzuner (2010), Türkiye'deki kaynaştırma sınıflarında iş birliği öğretim yaklaşımının uygulandığı ve öğretmenlerin görüşlerini inceledikleri araştırmada iş birliğine dair program başarısının öğretmenlerin algıları, niyetleri ve tutumları tarafından etkilendiği, öğretmenlerin iş birliğinin, farklı kişilik özelliklerine sahip ve farklı kültürlerden gelen öğretmenlerin uyumsuzluğunu etkileyebileceği ve öğretmenlerin eğitimi ve iş birliği becerileri, kaynaştırma ve özel eğitim destek hizmetlerinin etkin bir şekilde uygulanması için önemli olduğu sonuçlarına ulaşmışlardır. Vuran ve diğerleri (2017), özel eğitim öğretmeni adaylarının BEP sürecindeki iş birliği becerilerini geliştirmelerine odaklandıkları çalışmada iş birliği ile öğrenme yönteminin ekip içinde çalışma becerilerini artırdığını belirtmiştir. Dayı ve Töret (2021) yaptıkları çalışmada, öğretmen adaylarının iş birliği kavramına ilişkin metaforik algılarını incelemişler ve iş birliğinin özel eğitim öğretmenleri tarafından özel eğitimde devamlılık, sağlamlık ve anlamlı bir bütün oluşturma gerekliliği olarak görüldüğünü ifade etmişlerdir. Yener ve Dayı (2021), kaynaştırma öğrencileri ile çalışan uzmanların BEP geliştirme ve uygulama sürecindeki iş birliğinin olmadığını, bu konuda desteklenmeye ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Pürsün ve diğerleri (2021) özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde ve özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerin iş birliğine ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma sonuçlarına göre her iki grup öğretmenin de öğrenci başarısı ve eğitim verimliliği için iş birliğini önemsendiğini ve bu amaçla telefon görüşmeleri, okul ziyaretleri ve kısa toplantılar gibi yöntemlerle iş birliği sağlamaya çalıştıklarını göstermiştir. Öğretmenler, olumsuz tutumlar, öğretmen değişiklikleri ve iletişim zorluklarının iş birliğini engellediğini belirtmiş, bu sorunları aşmak için görev paylaşımı, güven oluşturma, materyal paylaşımı, yardım alma ve sürekli iletişim önerilerini sunmuşlardır. Aydın (2022), lider özel eğitim öğretmenlerine yönelik hazırlanan mesleki gelişim paketinin, akran koçluğu becerilerini geliştirmeye yönelik etkilerini araştırdığı çalışmada, katılımcı özel eğitim ve Türkçe öğretmenlerinin kazandıkları liderlik, akran koçluğu ve doğrudan öğretim gibi becerileri sürdürdüklerini ve genellebildiklerini ortaya koymuştur. Sonuç olarak, uluslararası ve ulusal alan yazın, iş birliği kavramı, iş birliği odaklı öğretim yöntemlerinin ve kapsayıcı eğitim uygulamalarının geliştirilmesi için kritik önemde olan pek çok araştırmayı içermektedir.

Alan yazında iş birliğine ilişkin çeşitli çalışmalara rastlanmasına rağmen öğretmenlerin iş birliği kavramına ilişkin bilişsel yapılarını Kelime İşlem Testi (KİT) yoluyla ortaya koymaya yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu anlamda iş birliği üzerine yapılan çalışmalara karşın, öğretmenlerin bu konudaki bilişsel yapılarına odaklanan bir araştırma eksikliği bulunmaktadır. Oysaki Carl Junk tarafından bilinçaltındaki karmaşaları keşfetmek amacıyla geliştirilen KİT (Schultz ve Schultz, 2000), psikolojide deneklerin kişiliklerini değerlendirmek (Spiteri, 2005), eğitimde ise öğrenenlerin bilgi ve bilişsel yapıları arasındaki ilişkiyi incelemek, belirli bir içerikle ilgili bilgi düzeylerini tespit etmek, uzun süreli hafızalarının yapısı ve işleyişine dair içgörü geliştirmek (Derman ve Eilks, 2016), uzun süreli hafızada kavramlar arası bağlantının yeterince kurulup kurulmadığını veya kurulan bağın anlamlılığını tespit edilebilmek amacıyla kullanılmaktadır (Bahar vd. 1999). Bu çalışma, bu açığı doldurmayı amaçlamaktadır. Bu

çalışma ile öğretmenlerin iş birliğine ilişkin mevcut bilişsel yapılarının belirlenebileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte farklı okul tür ve kademelerinde çalışan özel eğitim öğretmenlerinin iş birliğine ilişkin bilişsel yapılarının belirlenmesi de önem taşımakta ve bu araştırmayı önemli kılmaktadır. Dolayısıyla özel eğitim öğretmenlerinin iş birliğine ilişkin bilişsel yapılarının ortaya konmasının öğretmenlere verilecek hizmet içi eğitimin içeriğinin belirlenmesine ve özel eğitim öğretmenlerinin ailelerle yapacakları iş birliğine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca araştırma sonuçları itibariyle iş birliği kavramına ilişkin bilişsel yapıları ortaya koyacağından ve kavramla ilgili yanılgıları belirleyeceğinden dolayı kavramın daha iyi tanımlanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu yönüyle özel gereksinimli öğrencilere verilen eğitimde iş birliği içerisinde çalışılmasına katkı sağlayacağı ön görülmektedir. Sonuç olarak özel eğitim öğretmenlerinin iş birliğine ilişkin bilişsel yapılarının belirlenmesi uygulama ve özel eğitim alan yazına katkı sağlayacağı ve ilerdeki araştırmalara ışık tutacağı varsayılmaktadır. Bu ihtiyaçtan hareketle, araştırmanın genel amacı özel eğitim öğretmenlerinin iş birliği kavramına ilişkin bilişsel yapılarını ortaya koymaktır. Bu kapsamda; “Öğretmenlerin Kelime İletişim Testi (KİT) aracılığıyla iş birliği ile ilgili kurdukları cümleler nelerdir?” sorusuna cevap aranmıştır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırma, özel eğitim öğretmenlerinin "iş birliği" kavramına ilişkin bilişsel yapılarını ortaya koymak amacıyla nitel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Tarama modeli, bireyi, olguyu, olayı veya nesneyi kendi koşulları içinde olduğu gibi tanımlamayı ve mevcut durumu mevcut biçimiyle açıklamayı amaçlayan bir araştırma modelidir (Karasar, 2023). Bu özellik nedeniyle, eğitim alanında en yaygın kullanılan modeldir (Büyüköztürk vd., 2023) ve bu araştırmada da tarama modeli tercih edilmiştir.

2.2. Katılımcılar

Araştırmanın çalışma grubu MEB'e bağlı devlet okullarında ve RAM'larda görev yapan özel eğitim öğretmenlerinden oluşmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örneklem yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemi, daha önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan durumların incelenmesi ilkesine dayanır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu bağlamda, katılımcıların seçiminde özel eğitim alan mezunu olma, kamuya ait bir okulda veya RAM'da görev yapma, çalışmaya gönüllü olarak katılma ölçütleri kullanılmıştır. Araştırma, bu ölçütleri karşılayan 88 öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Öğretmenler Ö1'den başlanarak Ö88'e kadar kodlanmış ve bu kodlar kullanılarak araştırmada belirtilmişlerdir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğretmen adaylarının iş birliği kavramına ilişkin bilişsel yapılarını ortaya koymak amacıyla veri toplama aracı olarak KİT kullanılmıştır. KİT'de verilen cevaplar uzun süreli bellekten getirilen kavramlar arasındaki bağın anlamlı olup olmadığını yansıtır (Bahar vd., 1999). Anahtar kavramlara verilen yanıtın bilişsel yapıdaki bağlantıları ortaya koyduğu düşünülmektedir (Bahar ve Özatlı, 2003). Araştırmada testi oluşturmak amacıyla “iş birliği” kavramı anahtar kavram olarak seçilmiştir. Uygulamada iş birliği kavramı bir sayfaya gelecek şekilde 10 kez alt alta yazılarak bir test hazırlanmıştır. Öğretmenlere KİT' ilişkin açıklama yapılmış ve “iş birliği” kavramı için 1 dakika süre verilmiştir. Aşağıda örnek bir sayfa düzenine yer verilmiştir.

İş birliği: -----

İş birliği: -----

İş birliği: -----

İş birliği: -----

İş birliği: -----

Cümle: -----

Zincirleme cevap riskini önlemek amacıyla formattaki gibi kavramlar alt alta yazılmıştır. Bunun sebebi katılımcı her kavram yazımında anahtar kavrama tekrar dönmezse anahtar kavram yerine cevap olarak yazdığı kavramın aklına getirdiği kelimeleri yazacaktır. Bu da testin amacını zedelemektedir (Bahar ve Özatalı, 2003). Testin uygulanma aşamasında anahtar kavram ile ilgili cümle yazılmasına özen gösterilmiş ve elde edilen verilerin analizinde cümleler tek tek incelenmiştir. Bu sayede öğretmenlerin kavramla ilgili çağrışım yapmalarının yanı sıra kavramla ilişki kurmaları da sağlanmaya çalışılmıştır.

2.4. Veri Toplama Süreci ve Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri Türkiye'nin çeşitli illerinde görev yapan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 88 özel eğitim öğretmeninden toplanmıştır. Araştırmacıların görev yaptıkları illerde veriler, araştırmacılar tarafından yüz yüze görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Bu kapsamda araştırmaya katılmayı kabul eden özel eğitim öğretmenlerine form verilmiş ve süreç sözel olarak açıklanmıştır. Diğer illerde ise araştırmacılar formu o ilde görev yapan ve en az yüksek lisans mezunu öğretmenlere göndermiştir. Bu bağlamda araştırma formun gönderildiği öğretmene açıklanmış ve veri toplamada dikkat edilmesi gereken hususlar detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Öğretmenler görüşme formunun çıktılarını alarak katılımcı öğretmenlerden verileri toplamışlardır. Devamında topladıkları verileri araştırmacılarla paylaşmışlardır. Analizler bu veriler üzerinden elle yapılmış herhangi bir programdan yararlanılmamıştır.

Verilerin analizinde araştırmacılar anahtar kavram olan iş birliğine ilişkin elde edilen sözcükleri detaylı olarak incelemiş ve sözcüklerin tekrar edilme sıklığını gösteren bir tablo hazırlamışlardır. Daha sonra bu kavramlar ve terimlerin sıklık değerleri belirlenmiştir. Anahtar kavramla ilişkilendirilen diğer terimler, aralarındaki anlamsal ilişkiler göz önünde bulundurularak bir araya getirilmiş ve gruplandırılmıştır. Gruplara uygun kategori adlandırmak ve araştırmacılar arasında tutarlılık sağlamak amacıyla iş birliği kavramıyla ilgili alan yazın kapsamlı bir şekilde incelenmiştir (Açıkgöz vd., 2018; Briggs, 2007; Bolat, 1996; Dayı ve Basık, 2021; Dayı vd., 2022; Dayı ve Töret, 2021; Friend ve Cook, 2014; Gürgür ve Uzuner, 2010; Newell ve Bain, 2018; Yener ve Dayı, 2021). Bu inceleme sonucunda iş birliği ile ilgili kavramlar, boyutlar netleştirilmiş ve kategorilerin oluşturulmuştur. Sonrasında, araştırmacılar tüm kavramlar için kategorilerin satırda, kelime/kavramların ise sütunda yer aldığı frekans tablosu oluşturmuşlardır. Veri toplama aracında bulunan ilgili cümle, kavramla ilişkisi ve oluşturulan sözcükler dikkate alınarak analiz edilmiştir. Bu analiz, kavramların hangi kategorilere ait olduğunu ve bu kategorilerdeki frekanslarını belirlemek için yapılmıştır. Böylece, kavramlar arasındaki ilişkiler ve sık geçen kavramlar gözlemlenerek daha derinlemesine bir anlayış elde edilmiştir. Cümlelerin analizinde kavrama ilişkin bilgi içerip içermediği göz önünde bulundurulmuştur. Bu şekilde öğretmenlerin iş birliği kavramına ilişkin kavram yanlışlarının olup olmadığı kontrol edilmeye çalışılmıştır. Başlıklara ilişkin öğretmenlerin oluşturduğu cümlelerden örnekler verilmiştir.

Araştırma sonuçlarının güvenilirliğini sağlamak için çift-kodlama ve kategorilendirme süreci uygulanmıştır. Bu süreçte, iki ayrı araştırmacı bağımsız olarak verileri kodlamış ve kategorilere ayırmıştır. Ardından, elde edilen kodlar ve kategoriler karşılaştırılarak veri analizine son şekli verilmiştir. Bu yöntem, araştırma sonuçlarının güvenilirliğini artırmak için kullanılan yaygın bir uygulamadır ve

araştırmacılar arasında tutarlılık sağlanmasına yardımcı olabilmektedir. Bu süreçte Miles ve Huberman'ın (1994) geliştirdiği $[Görüş\ Birliği / (Görüş\ Birliği + Görüş\ Ayrılığı) \times 100]$ formülü kullanılmıştır. Kodlayıcılar arasındaki ortalama güvenilirlik %90 (ranj: %80-%100) olarak tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarının güvenilirliği sağlanmıştır.

2.6. Yayın Etiği

Bu araştırmanın planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu araştırmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için gerekli etik olan kurul Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'nun 27.07.2022 tarihli ve 2022/08 toplantısında değerlendirilerek etik olarak uygun bulunmuştur.

3. Bulgular

Araştırmaya katılan özel eğitim öğretmenlerin iş birliği kavramına yönelik bilişsel yapılarını gösteren veri analizi sonuçlarında, kavrama yönelik üretilen cevap sayılarının kategorilere dağılımı aşağıda sunulmuştur. Bulgular genel olarak incelendiğinde katılımcı öğretmenler iş birliği anahtar kavramıyla ilişkili olarak ifade ettikleri kavramlar ve kelimeler toplam 10 kategoride gruplandırılmıştır. Bu kategoriler “duygu ve deneyimler, zorluk ve çaba, iletişim ve ilişki, hedef ve planlama, değerler ve etik, eğitim ve gelişim, performans ve başarı, iş ortamı, grup çalışması ve ortaklık, kurumsal ortaklıklar” şeklindedir. Araştırmaya katılan öğretmenler birbirinden farklı 147 kelime/kavram tespit edilmiştir. Öğretmenlerin verdikleri yanıtların yoğun olarak “grup çalışması ve ortaklık” kategorisinde toplandığı görülmektedir. Bu kategoride öğretmenler dayanışma, yardımlaşma, birliktelik ve ortaklık üzerine odaklanmışlardır. Bu durum öğretmenlerin iş birliğine ilişkin bilişsel yapılarını göstermesi açısından oldukça önemlidir. Öğretmenlerin verdikleri cevapların analizinden elde edilen kavramlar ve frekans değerleri aşağıdaki tablolarda yer almaktadır. Ayrıca kategorilerin yorumlanması ve her bir kategoriye ilişkin kurdukları cümle örnekleri de tabloların altında verilmiştir.

Tablo 1. Duygu ve Deneyimler

<i>Kategoriler</i>	<i>Kavramlar</i>	<i>Frekans</i>
Duygu ve Deneyimler	Sevgi	14
	Rahatlık	12
	Mutluluk	7
	Hizmet	2
	Keyif	1
	Enerji	1
	Olumluluk	1
	Huzur	1

Araştırmaya katılan öğretmenlerin verdikleri cevaplardan hareketle oluşturulan ilk kategori duygu ve deneyimler kategorisidir. Öğretmenlerin kullandığı anahtar kelimeler olan sevgi, rahatlık, mutluluk, hizmet, keyif, enerji, olumluluk ve huzur, eğitim sürecinde öğretmenlerin duygu ve

deneyimlerini yansıtan önemli kavramlardır. Bu kavramlar, öğretmenlerin mesleklerine olan bağlılıklarını, olumlu ve sevgi dolu yaklaşımlarını yansıtmaktadır. Ayrıca katılımcı öğretmenlerin cevapları incelendiğinde tüm cevapların olumlu duygular içerdiği görülmektedir. Bu anlamda öğretmenlerin iş birliğine ilişkin düşüncelerinin olumlu yönde olduğunu söyleyebiliriz. Bu kategoriye ilişkin öğretmenlerin kurdukları cümlelerden bazıları şunlardır:

Ö5: *İş birliği yapıldığı sürece her işin kolay ve rahatlık açısından güzel olacağı kanaatindeyim*

Ö17: *İş birliği karşılıklı anlayış ve sevgi ile başlar.*

Ö63: *Özel eğitimde iş birliğinin, öğretmenin yaptığı işten keyif almasını sağlayan, sınıfta olumlu bir öğrenme iklimi oluşturan önemli bir unsur olduğunu düşünüyorum.*

Tablo 2. Zorluk ve Çaba

Kategoriler	Kavramlar	Frekans
Zorluk ve Çaba	Uyum	15
	Odaklanma	8
	Zorluk	5
	Mücadele	5
	Hedefe Ulaşma	3
	Çaba	1
	Görev	1
	Tamamlama	1
	Soğukkanlılık	1
	Eş Zamanlı	1
	İşçilik	1
	İstekli Olma	1

Öğretmenlerin iş birliği ve uyum içinde çalıştıklarını, odaklanma ve hedefe ulaşma arzusuyla öğrencilerini desteklediklerini söylenebilir. Ayrıca, zorluklarla mücadele etme, çaba sarf etme, soğukkanlılıkla başa çıkma, eş zamanlı ve işçilikle çalışma, istekli olma gibi kavramlar, öğretmenlerin mesleklerine olan tutkularını ve öğrencilerine olan sevgi dolu yaklaşımlarını yansıttığı sonucuna ulaşılabilir. Öğretmenlerin mesleki yaşamlarının temel dinamiklerini anlamak ve onların değerli çabalarına saygı göstermek, eğitim sisteminin gelişimine katkıda bulunmak için önemli olarak görülmektedir. Zorluk ve çaba kategorisine ilişkin olarak öğretmenlerin verdikleri cümlelerden bazıları şu şekildedir:

Ö11: *İş birliğini sağlamak için çaba göstermeliyiz.*

Ö26: *İş birliğinde uyum kazanımın anahtarıdır.*

Ö52: *İş birliği eğitim sürecindeki çalışmaların etkisini ortaya koymasını sağlayan bir gerekliliktir.*

Tablo 3. İletişim ve İlişki

<i>Kategoriler</i>	<i>Kavramlar</i>	<i>Frekans</i>
İletişim ve ilişki	İş birliği	26
	İletişim	22
	Dostluk	13
	Danışmanlık	12
	Diyalog	10
	Açık Sözlülük	8
	Toplum	2
	İlişki	2
	Öğretim	1
	Teknikleri	1
	İşbirlikçi	1
	Öğrenme	1
	Ebeveyn-Uzman	1
	Etkileşimi	1
	Sözleşme	1
Performans	1	

Öğretmenlerin verdikleri cevaplardan elde edilen diğer kategori olan iletişim ve ilişki kategorisinde yer alan kelimelerse, iş birliği, iletişim, dostluk, danışmanlık, diyalog, sözleşme, açık sözlülük, öğretim teknikleri, işbirlikçi öğrenme, ilişki, ebeveyn-uzman etkileşimi ve toplum şeklindedir. Bu kavramlar, öğretmenlerin eğitim sürecindeki önemli rollerini yansıtmaktadır. İş birliği ve iletişim, öğretmenlerin diğer eğitim paydaşlarıyla birlikte çalışma ve bilgi alışverişi yapma yeteneklerini vurgulamaktadır. Bu kavramlar, öğretmenlerin öğrenci merkezli yaklaşımları, etkili iletişim ve iş birliğiyle başarılı eğitim ortamlarının oluşturulmasına katkıda bulduklarını göstermesi açısından önemli görülmektedir. Bu kategoriye ilişkin bazı cümleler şu şekildedir:

Ö19: *Özel eğitimde paydaşların etkili iş birliği için iletişim halinde olması gerekir.*

Ö32: *İş birliği toplumsal yaşamın bir gerekliliğidir*

Ö38: *İş birlikçi çalışma performansımızı artırır.*

Tablo 4. Hedef ve Planlama

<i>Kategoriler</i>	<i>Kavramlar</i>	<i>Frekans</i>
Hedef ve Planlama	Planlama	15
	İş	10
	Hedef	5
	Strateji	4
	Karar Verme	3
	İlgi	2
	Çıkar	2
	Hedef Kitle	2
	Misyon	1
	Sonuca	1
	Odaklanma	1
	Amaca Uygunluk	1

Öğretmenlerin verdiği cevaplardan oluşturulan hedef ve planlama kategorisinde yer alan kavramlar; planlama, iş, çıkar, hedef kitle, karar verme, hedef, strateji, misyon, sonuca odaklanma, amaca uygunluk ve ilgi şeklindedir. Bu kavramlar, öğretmenlerin eğitim sürecindeki profesyonel ve stratejik yaklaşımlarını yansıttığını işaret edebilir. Bu kavramlardan hareketle, öğretmenlerin eğitim sürecindeki profesyonel yaklaşımlarını ve öğrenci merkezli tutumlarını yansıttığı sonucuna ulaşılabılır. Bu kategoriye ilişkin bazı örnek cümleler şu şekildedir:

Ö2: *Bir döngü içerisinde 'iş birliği' sağlanmalı ki döngünün içerisinde yer alan her kişi sonuçtan memnun olsun.*

Ö43: *İş birliği birlikte hedefleri gerçekleştirmek için yapılır.*

Ö78: *Planlama yapmak iş birliği için gereklidir.*

Tablo 5. Değerler ve Etik

<i>Kategoriler</i>	<i>Kavramlar</i>	<i>Frekans</i>
Değerler ve Etik	Dayanışma	23
	Yardımlaşma	16
	Güven	14
	Saygı	13
	İçtenlik	13
	Empati	17
	Hoşgörü	16
	Dostluk	8
	Uzlaşma	6
	Samimiyet	5
	Değer	4
	Etik	3
	Özveri	3
	Objektiflik	3
	Fedakârlık	2
	Ahlak	2
	Hümanizm	1
	Merhamet	1
Duyarlılık	1	
Vicdan	1	

Öğretmenlerin verdikleri cevaplardan hareketle oluşturulan bir diğer kategori olan değerler ve etik kategorisinde yer alan kavramlar; dayanışma, yardımlaşma, güven, saygı, içtenlik, empati, hoşgörü, etik, özveri, dostluk, değer, fedakârlık, samimiyet, vicdan, hümanizm, ahlak, objektiflik, merhamet, duyarlılık ve uzlaşma şeklindedir. Bu kavramlar, öğretmenlerin iş birliğinde insan odaklı ve değerlere önem veren tutumlarını yansıtmaktadır. Ayrıca bu kavramlar, öğretmenlerin insan odaklı bir yaklaşımla öğrencileri anlama, destekleme ve değerlere önem verme niteliklerini vurgulamaktadır. Öğretmenlerin, iş birliği için duygusal bağ kurarak, adil, dürüst, etik ve tarafsız bir mesleki tutum gerektiğini düşündüklerini söyleyebiliriz. Değerler ve etik kategorisine ilişkin bazı örnek cümleler aşağıda verilmiştir.

Ö10: *İş birliği dayanışma gerektirir.*

Ö28: *İş birliği için saygı, yardım, dayanışma ve hoşgörü içerisinde birlikte olmak bence.*

Ö61: *İş birliği samimiyet ister.*

Tablo 6. Eğitim ve Gelişim

Kategoriler	Kavramlar	Frekans
Eğitim ve Gelişim	Çalışma	13
	Rehberlik	9
	Eğitim	8
	Eşgüdüm	5
	Öğretim	3
	Teknikleri	3
	Gelişim	1

Öğretmenlerin verdikleri cevaplardan elde edilen diğer kategori olan eğitim ve gelişim kategorisinde yer alan kavramlar; eşgüdüm, çalışma, rehberlik, eğitim, öğretim teknikleri ve gelişim şeklindedir. Bu kavramlar, öğretmenlerin iş birliği sürecindeki temel unsurları yansıtan önemli kavramlardır. Bu kavramlar ayrıca, eğitim sistemimizin temel taşlarını oluşturan kavramlar arasındadır. Öğretmenlerin kurdukları cümlelerden bu kategoriye giren cümlelerin bazıları şu şekildedir:

Ö2: *İş birliği olmadan özel eğitim olmaz.*

Ö39: *İş birliği ortak bir amaç etrafında beraber, eşgüdümlü hareket etmektir.*

Ö44: *İş birliği bize rehber olur.*

Tablo 7. Performans ve Başarı

Kategoriler	Kavramlar	Frekans
Performans ve Başarı	Başarı	20
	Verimlilik	14
	Hızlılık	10
	Performans	3
	Kazanım	3
	Popüler	1
	Kalıcılık	1
	Zafer	1
	Yeterlilik	1

Öğretmenlerin verdiği cevaplardan elde edilen diğer kategori olan performans ve başarı kategorisinde yer alan kavramlar; başarı, verimlilik, kazanım, hızlılık, performans, iş, popülerlik, kalıcılık, zafer ve yeterlilik şeklindedir. Bu kavramlar, öğretmenlerin iş birliğine katkıda bulunan temel hedefleri ve öğretim sürecinde önem verdikleri değerleri yansıtmaktadır. Bu kavramlar, öğretmenlerin iş birliğinde kişisel ve akademik başarılarına odaklandıklarını açıkça yansıtmaktadır. Bazı örnek cümleler şu şekildedir:

Ö21: *Doğru insanlarla yapılan iş birliği işin gelişim sürecini ve verimliliğini artırır.*

Ö49: *İş birliği yapılarak istenilen başarı sağlanır.*

Ö86: *Kalıcılık için iş birliği yapmalıyız.*

Tablo 8. İş Ortamı

<i>Kategoriler</i>	<i>Kavramlar</i>	<i>Frekans</i>
İş Ortamı	Sorumluluk	19
	Paylaşım	13
	Berberlik	12
	Fikir alışverişi	12
	Takım	10
	Toplu hedef	7
	Paydaş	6
	Birlikte çalışma	4
	Koordineli çalışma	4
	İş arkadaşlığı	4
	İş bölümü	3
	Bilgi alışverişi	3
	Görev	3
	Etkileşim	2
	Gönülden çalışma	1
	Atölye çalışması	1
	Organizasyon	1
	Fikir birliği	1
	Deneyim edinme	1
	Profesyonel ilişkiler	1
Katılım	1	
Koordinasyon	1	

Öğretmenlerin verdiği cevaplardan hareketle oluşturulan bir diğer kategori olan iş ortamı kategorinde yer alan kavramlar; paylaşım, beraberlik, sorumluluk, takım, fikir alışverişi, birlikte çalışma, görev, iş bölümü, etkileşim, iş arkadaşlığı, organizasyon, gönülden çalışma, atölye çalışması, koordineli çalışma, toplu hedef, fikir birliği, paydaş, deneyim edinme, bilgi alışverişi, profesyonel ilişkiler, katılım ve koordinasyon şeklindedir. Bu kavramlar, öğretmenlerin iş birliği içinde çalışma, takım ruhuyla hareket etme ve sorumluluk duygusuyla hareket etme yaklaşımlarını yansıtmaktadır. Bu kategoriye ilişkin bazı örnek cümleler şu şekildedir:

Ö7: *Paylaşım yapıldığı sürece iş birliğinin kolay ve rahatlık açısından güzel olacağı kanaatindeyim.*

Ö35: *Takım halinde yapılan iş birliği her açıdan kolaylık sağlar.*

Ö77: *İş birliğinde görev dağılımı sayesinde ulaşmak istediğimiz hedefe daha kısa sürede varırız.*

Tablo 9. Grup Çalışması ve Ortaklık

Kategoriler	Kavramlar	Frekans
Grup Çalışması ve Ortaklık	Dayanışma	22
	Yardımlaşma	19
	Birliktelik	14
	Ortaklık	12
	Grup çalışması	12
	Birlik	9
	Danışma	7
	Topluluk	5
	İmece	4
	Beyin fırtınası	4
	Beraber iş yapma	4
	Aidiyet	3
	İş gücü	3
	Beraber çalışma	3
	Paydaşlık	2
	Beraber hareket etme	2
	Gönüllülük	2
	Ortak akıl	2
	El ele	2
	İş dağılımı	2
Disiplin	1	
İş kolaylığı	1	
Disiplinler arası çalışma	1	
Uzlaşa	1	
Birbirini tamamlama	1	

Araştırmanın bir diğer kategorisi olan grup çalışması ve ortaklık kategorisinde yer alan kavramlar; dayanışma, yardımlaşma, birliktelik, ortaklık, birlik, grup çalışması, imece, beyin fırtınası, aidiyet, gönüllülük, ortak akıl, el ele, iş dağılımı, paydaşlık, beraber hareket etme, uzlaşa, iş gücü, beraber iş yapma, danışma, beraber çalışma, disiplin, iş kolaylığı, disiplinler arası çalışma, topluluk ve birbirini tamamlama şeklindedir. Bu kavramlar, öğretmenlerin iş birliği ve dayanışma içinde olma ve topluluk ruhuyla hareket etme isteğini yansıttığını göstermektedir. Bu kategoriye ilişkin bazı örnek cümleler aşağıda verilmiştir.

Ö18: *İş birliği iki kişinin gönülden yardımlaşma sürecidir. Eğer bu yoksa yarış sürecine çeviriyor bir taraf.*

Ö60: *Grup çalışması ile etkili bir iş birliği yapılabilir.*

Ö83: *El ele yapılan işlerde başarı kaçınılmazdır.*

Tablo 10. Kurumsal Ortaklıklar

<i>Kategoriler</i>	<i>Kavramlar</i>	<i>Frekans</i>
Kurumsal Ortaklıklar	Öğrenci	25
	Aile	18
	Öğretmen	18
	Okul	15
	İdare	8
	Müdür	5
	Rehberlik servisi	5
	Rehabilitasyonlar	5
	Bakanlıklar	3
	Kurumlar	2
	Partner	2
	İl/ilçe MEM	2
	Okul aile birliği	1
	Belediye	1
Tıp merkezi	1	

Araştırmanın son kategorisi olan kurumsal ortaklıklar kategorisine ilişkin kavramlar; aile, öğretmen, öğrenci, idare, okul, bakanlıklar, müdür, il/ilçe MEM, rehberlik servisi, partner, rehabilitasyonlar, okul aile birliği, belediye, tıp merkezi ve kurumlar şeklindedir. Bu kavramlar, iş birliği ve dayanışma kültürünü yansıtan önemli unsurları içermektedir. Bu kavramlar, eğitimdeki tüm paydaşların bir araya gelerek iş birliği için ortak hedefler doğrultusunda çalışmayı ve iş birliğine verilen önemi vurgulamaktadır. Son kategoriye ilişkin bazı örnek cümleler şu şekildedir.

Ö51: *Özel eğitimde iş birliği olabilmesi için en önemli etken ailedir.*

Ö59: *Öğrencilerin kendilerini gerçekleştirmesinde veli, öğretmen ve idare iş birliği önemlidir.*

Ö70: *İş birliği ile okuldaki iş gücü kalitesi artırılır ve vizyon genişletilebilir.*

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Özel eğitim öğretmenlerinin iş birliği kavramına ilişkin bilişsel yapılarını ortaya koymak amacıyla yapılan bu araştırmada 88 özel eğitim öğretmeninden veri toplanmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenler iş birliği kavramına ilişkin 147 farklı kelime üretmişlerdir. Öğretmenlerden toplanan veriler 10 kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler, duygu ve deneyimler, zorluk ve çaba, iletişim ve ilişki, hedef ve planlama, değerler ve etik, eğitim ve gelişim, performans ve başarı, iş ortamı, grup çalışması ve ortaklık, kurumsal ortaklıklar şeklindedir. Öğretmenlerin verdikleri cevaplardaki çeşitlilik durumlarına göre öğretmenlerin iş birliği ile ilgili farklı bilişsel farkındalıklarının olduğu söylenebilir. Bu durumdan hareketle öğretmenlerin iş birliğini anlamlandırma durumlarının birbirinden farklı olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Öğretmenlerin iş birliği konusunda oldukça çeşitli ve zengin kavramlara sahip oldukları gözlemlenmektedir. Bu alternatif kavramların iş birliği için gerekli olan koşulların belirlenmesine, süreçlerin yönetilmesine, iş birliğinin sonuçlarına ve paydaşların katılımına ilişkin düşünsel yapılarını ortaya koyduğu düşünülmektedir. Öğretmenler, iş birliğinin başarılı bir şekilde gerçekleşebilmesi için birbirleriyle ve diğer eğitim paydaşlarıyla uyumlu bir iş birliği içinde olmalı, farklı bakış açılarını değerlendirmeli ve ortak hedefler doğrultusunda birlikte çalışma isteğini göstermelidirler. Ayrıca iş birliği, öğretmenler arasında mesleki dayanışmayı güçlendirirken, öğrencilerin de daha iyi bir eğitim

almasını sağlayarak eğitim kalitesini artırır. Öğretmenler arasında iş birliği kültürünün desteklenmesi, eğitim kurumlarının etkin bir şekilde işlemesine, öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanmasına ve toplumun eğitimine katkıda bulunmaya yönelik önemli bir adımdır. Bu nedenle, öğretmenlerin iş birliğine ilişkin düşünsel yapılarının desteklenmesi, eğitimdeki başarıyı ve etkinliği artırmak için önemli bir adım olarak değerlendirilebilir.

Hamilton-Jones ve Vail (2014) yaptıkları araştırmada özel eğitim öğretmen adaylarının iş birliği konusundaki algı ve inançlarını incelemiştir. Araştırmalarının sonunda öğretmen adaylarının iş birliğinin tanımı, iş birliğinin sonuçları, iş birliği davranışları, iş birliği zorlukları ve iş birliği hazırlığı konularına odaklandıklarını ve bu konularda görüş bildirdiklerini belirtirken, bu araştırmaya katılan öğretmenlerin iş birliği kavramına yönelik olarak ürettikleri kelimeler incelendiğinde ise uyum, iletişim, planlama, dayanışma, yardımlaşma, birliktelik, çalışma, paylaşım ve sorumluluk kavramları ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde literatürde iş birliği için gerekli olan özellikler, ortak amaçlar, katılım ve karar vermede sorumluluk paylaşımı, kaynak paylaşımı, çıkan sonuçların sorumluluklarının paylaşılması olarak şeklinde sıralanmaktadır (Friends ve Cook, 2014). Araştırmaya katılan öğretmenlerden toplanan veriler ışığında öğretmenlerin iş birliği için gerekli olan özelliklere sahip oldukları ya da zihinlerinde bu özelliklerin yer aldığı düşünülebilir. Friends ve Cook (2014) iş birliğinin özelliklerinden birinin de gönüllülük ve eşitlik olduğunu belirtmiştir. Bu araştırmada öğretmenlerin verdikleri cevaplar incelendiğinde gönüllülük kavramının öğretmenler tarafından az kullanıldığı, eşitlik kavramının ise kullanılmadığı görülmektedir. Ayrıca öğretmenler aracılığıyla iş birliğine yönelik verilerin toplandığı araştırma sonuçlarına bakıldığında (Dayı ve Töret, 2021; Kayhan ve Işıkdöğün-Uğurlu, 2022; Pürsün vd., 2021; Vuran vd., 2017) iletişim, sorumluluk, paylaşım, birliktelik kavramlarının önemi vurgulandığı görülmektedir. Bu bağlamda da bu araştırmada öğretmenlerin sıklıkla kullandığı kavramlarla benzerlikler göstermişlerdir.

Alan yazında iş birliği ve özelliklerine yönelik birçok tanımlama yapılmıştır. Friend ve Cook (2014), iş birliğinin özelliklerini tanımlayarak bu özelliklerden bir tanesinin de katılım ve karar verme noktasında sorumluluğun paylaşılması olarak belirtmiştir. Bu araştırmadaki iş birliği kavramına yönelik KİT analizi sonuçlarına göre iletişim ve ilişki kategorisindeki iş birliği ve iş ortamı kategorisinde görev ve sorumluluk kavramlarının öğretmenler tarafından sık kullanılması ve bu kavramların ön plana çıkması, tanımlanan iş birliği özelliği ile paralellik göstermektedir. İlgili araştırmalara bakıldığında, Dayı ve Töret (2021) araştırmasında, özel eğitim öğretmeni adaylarının iş birliği kavramına ilişkin oluşturdukları en sık metaforların “zincir halkası, yapboz parçası, bir ağacın/ bitkinin kökleri, yapboz, bina/ inşaat yapmak” olduğunu belirtmiş ve bu metaforları iş birliğinde görev ve sorumluluk, iş birliğinin önemi ve yapısı ile ilişkilendirmiştir. Benzer şekilde Vuran ve diğerleri (2017) araştırmasında, öğretmen adaylarının BEP hazırlama aşamasında ekip ile çalışmada görev paylaşımında bulduklarını ve bu görevleri iş birliği içerisinde sorumluluk olarak yerine getirdiklerini belirtmiştir. Yapılan araştırmalarda ve bu araştırma sonuçlarında da görüldüğü üzere görev ve sorumlulukların yerine getirilmesinin iş birliğinin başarılı şekilde gerçekleştirilmesinde önemli bir faktör olduğu söylenebilir. Ayrıca Keefe ve Moore (2004) vurguladığı gibi öğrencilere eğitim verirken etkili sonuçlar elde etmek için öğretmenler, iş birliği ilkelerine ilişkin ortak bir anlayış oluşturmak, ilgili rolleri ve sorumlulukları tanımlamak ve öğrencileri için arzu edilen sonuçları belirlemek üzere iş birliği yapmalıdır.

Bu araştırmada ortaya koyulan KİT analizi sonuçlarına göre iletişim, beraberlik, birliktelik, uyum gibi kavramlar öğretmenler tarafından sıkça belirtilmiştir. Kayhan ve Uğurlu (2022) özel eğitim öğretmeni adaylarının iş birliğine yönelik görüşlerinin iletişim, izleme ve değerlendirme, birlikte çalışma isteği ve beklentiler olduğunu belirtmiştir. Bu anlamda öğretmenlerin iş birliğinde iletişimi ve birlikteliği ön planda tuttıkları söylenebilir. Öğretmenlerin okulda paydaşlarıyla kurduğu iletişim ile iş birliğinin

kalitesi ve düzeyi, okuldaki eğitimin niteliği üzerinde önemli etkilere sahip olabilmektedir (Kubilay, 2022). Pürsün ve diğerleri (2021) öğretmenlerin iş birliği yapmasını engelleyen en önemli nedenlerden bir tanesinin iletişimsizlik olduğunun altını çizmişlerdir. Niles ve Marcellino (2004) ekip çalışması ve iş birliğini çevreleyen konuları tartışırken, güven, saygı ve iletişimin tesis edilmesi ve sürdürülmesi gereğine dikkat çekmişlerdir. Dolayısıyla iletişim ile iş birliği arasında güçlü bir bağlantı olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Öğretmenlerin iş birliği ile ilgili kurdukları cümlelerden ve kavramlardan yola çıkılarak birtakım öneriler sunulabilir. Göreve yeni başlayan özel eğitim öğretmenlerinin bakış açılarını inceleyen Conderman ve Stephens (2000) iş birliğine dayalı ilişki geliştirmeyi çalışma hayatının diğer birçok yönünden daha zorlayıcı bulduğunu bildirmişlerdir. Bunun nedenlerinden birinin de bu öğretmenlerin birçoğunun hizmet öncesi düzeyde iş birliği konusunda yeterli düzeyde eğitim almamasından kaynaklı olabileceği yönünde olmuştur. Özel eğitim öğretmenliği lisans programları incelendiğinde Gazi Üniversitesi (<https://www.gazi.edu.tr/>), Anadolu Üniversitesi (<https://www.anadolu.edu.tr/>), Hacettepe Üniversitesi (<https://www.hacettepe.edu.tr/>) ve Necmettin Erbakan Üniversitesi (<https://www.erbakan.edu.tr/>) gibi sınırlı sayıdaki üniversitelerin özel eğitim öğretmenliği lisans programlarında doğrudan iş birliği ile ilgili derslerin bulunduğu görülmektedir. Bu bağlamda özel eğitim öğretmeni adaylarının iş birliğine yönelik bilişsel yapılarının belirlenmesi amacıyla da çalışma yapılması ve hizmet öncesi dönemde bulunan öğretmen adaylarının iş birliği becerilerinin geliştirilmesi önerilebilir. Benzer olarak Paju ve diğerlerinin (2020) araştırması sonunda öğretmenler iş birliğinin önemli olduğunu ancak iş birliği konusunda destek ve eğitime ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Bu anlamda öğretmenlerin iş birliği becerilerini geliştirmek için öğretmenler hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimler yoluyla desteklenebilir. Dettmer ve diğerleri (2005) yeni atanan bir öğretmenden yeterli özgüven ve deneyime sahip olmadan çalışma ortamındaki diğer profesyonelleri ve disiplinleri iş birliğine aktif olarak dahil etmesinin beklendiğini ancak iş birliği konusunda yeni atanan öğretmenlerin deneyimli öğretmenler kadar başarılı olamadığını belirtmiştir. Bu durum iş birliği konusunda başarılı olmanın deneyim ve tecrübe ile doğru orantılı olması şeklinde açıklanabilir. Bu araştırmaya ek olarak öğretmenlerin iş birliğine yönelik bilişsel yapılarının, düşüncelerinin, tutumlarının ve uygulamalarının yaş ve deneyim değişkenleri açısından da incelenmesi önerilebilir. Deneyim ve tecrübe ile bağlantılı olarak henüz göreve başlamamış öğretmen adaylarının iş birliğine yönelik bilişsel yapılarının ortaya koyularak bu araştırma sonuçları ile karşılaştırılması önerilebilir. Friend ve Cook (2003), iş birliğini ortak bir amaca doğru çalışırken gönüllü şekilde paylaşılan karar verme sürecine dahil olan en az iki eşit ortak arasındaki doğrudan etkileşim tarzı şeklinde tanımlamıştır. Dolayısıyla özel eğitim okullarında çalışan branş öğretmenleri, özel eğitim sınıfında derse giren branş öğretmenleri ve okul yöneticileri ile özel eğitim öğretmenlerinin iş birliği içerisinde olması oldukça önemlidir. Bu iş birliği sürecinin tespit edilmesi ve geliştirilmesi için betimsel ve müdahale araştırmalarının yapılması bir diğer öneri olarak sunulabilir. Bu araştırmaya katılan öğretmenlerin verdikleri cevaplar ışığında iş birliğinin gönüllü katılım, eşitlik (Friend ve Cook, 2014) gibi boyutlarına ilişkin kelimeler üretmedikleri ya da daha az ürettikleri görülmüştür. Bu bağlamda öğretmenlerin iş birliği kavramını zihinlerinde daha anlamlı hale getirebilmesi için Bricker ve diğerlerinin (2022) önerdiği farklı yaklaşımlar veya modeller kullanan programları karşılaştırmak için bir konsorsiyum oluşturulması, iş birliğinin bileşenlerinin ne kadar etkili olduğunun belirlenmesi ve etkili olan eğitim programlarının etkisinin karşılaştırmalı olarak incelenmesini içeren stratejiler hayata geçirilerek başarılı iş birliği modelleri geliştirilebilir.

Özel eğitim öğretmenlerinin iş birliği kavramına ilişkin bilişsel yapılarını ortaya koymak amacıyla yapılan bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu sınırlılıklardan ilki araştırmanın sadece 88 özel eğitim öğretmeni ile gerçekleştirilmesidir. Daha fazla katılımcı ile araştırma

tekrarlanabilir. Bir diğer sınırlılık, verilerin KİT kullanılarak toplanmasıdır. Bu anlamda farklı veri toplama aracı ile özel eğitim öğretmenlerinin iş birliğine yönelik bilişsel yapılarına ilişkin daha fazla bilgi edinilebilir. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise verilerin sadece kamuya ait kurumlarda görev yapan özel eğitim öğretmenleri ile gerçekleştirilmesidir. Bu anlamda hem kamu kurumlarında hem de özel eğitim kurumlarında görev yapan eğitimci ve uzmanlarla araştırma tekrarlanabilir.

Kaynaklar

- Açıkgöz, G., Keskin, Z., Küçük, A. N., Gökdemir, H. Y., ve Karasu, N., (2018,23-25 Mart). *Özel eğitim uygulama okullarında iş birliğine yönelik öğretmen görüşleri* [Sözlü bildiri]. Uluslararası Bilim ve Eğitim Kongresi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar, Türkiye.
- Aydın, O. (2022). *Kuramdan uygulamaya lider öğretmenlik uygulaması: lider özel eğitim öğretmenlerinin genel eğitim öğretmenlerinin mesleki gelişimlerine ve kaynaştırma öğrencilerinin başarılarına olan etkisi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Baehr, C. (2012). Incorporating user appropriation, media richness, and collaborative knowledge sharing into blended e-learning training tutorial. *IEEE Transactions on Professional Communication*, 55(2), 175-184. <https://doi.org/10.1109/TPC.2012.2190346>
- Bahar, M., Johnstone, A. H., ve Sutcliffe, R. G. (1999). Investigation of students' cognitive structure in elementary genetics through word association tests. *Journal of Biological Education*, 33, 134-141. <https://doi.org/10.1080/00219266.1999.9655653>
- Bahar, M., ve Özatlı, S. (2003). Kelime iletişim testi yöntemi ile lise 1. sınıf öğrencilerinin canlıların temel bileşenleri konusundaki bilişsel yapılarının araştırılması. *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 75-85.
- Bakioğlu, A. (1998). Lider öğretmen. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(10), 11-19.
- Bricker, D. D., Felimban, H. S., Lin, F. Y., Stegenga, S. M., ve Storie, S. O. (2022). A proposed framework for enhancing collaboration in early intervention/early childhood special education. *Topics in Early Childhood Special Education*, 41(4), 240–252. <https://doi.org/10.1177/0271121419890683>
- Briggs, C. L. (2007). Curriculum collaborations: A key to continuous program renewal. *The Journal of Higher Education*, 7(6), 679–711.
- Bogdan, R. C., ve Biklen, S. K. (1998). *Qualitative research for education: An introduction to theory and methods*. Allyn and Bacon.
- Bolat, S. (1996). Eğitim örgütlerinde işbirliği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 8(8), 505-512.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2023). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (34. Baskı). Pegem Akademi.
- Can, N. (2009). Öğretmenlerin sınıfta ve okulda liderlik davranışları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 385-399.
- Conderman, G., ve Stephens, J. T. (2000). Voices from the field: Reflections from beginning special educators. *Teaching Exceptional Children*, 33(1), 16-21. <https://doi.org/10.1177/00400599000330010>

- Cook, L., ve Friend, M. (1995). Co-teaching: Guidelines for creating effective practices. *Focus on Exceptional Children*, 28(3),1-16.
- Dayı, E., ve Töret, Z. (2021). Özel eğitim öğretmeni adaylarının iş birliğine ilişkin metaforik algıları. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 863-877. <https://doi.org/10.33206/mjss.793039>
- Dayı, E., ve Basık, R., (2021). Sosyal uyum becerilerinin kazandırılmasında iş birliği. E. Dayı (Ed.), *Sosyal uyum becerilerinin öğretimi* içinde (ss.29-89). Nobel Yayın Dağıtım.
- Dayı, E., Ataman, S., ve Kösetaş, B. (2022). Özel gereksinimli bireylerin eğitsel tanılama ve değerlendirme sürecinde iş birliği: Aile deneyimleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(3), 2663-2693. <https://doi.org/10.17152/gefad.1150770>
- Dictionary, C. (2020). *Cambridge dictionary: Cambridge advanced learner's dictionary ve thesaurus*. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/collaboration>
- Elçi, A. N. (2019). *Özel eğitim okul ve sınıflarında branş derslerinin yürütülmesinde özel eğitim ve branş öğretmenleri arasındaki iş birliği çalışmalarının incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Faraclas, K. L. (2018). A professional development training model for improving co-teaching performance. *International Journal of Special Education*, 33(3), 524-540.
- Friend, M., ve Cook, L. (2014). *Interactions: Collaboration skills for school professionals*. (7th edition). Pearson Education Limited.
- Friend, M. (2021). *Interactions: Collaboration skills for school professionals* (9th edition). Pearson.
- Gürgür, H., ve Uzuner, Y. (2010). Kaynaştırma sınıfında iş birliği ile öğretim uygulamalarına bakışın fenomenolojik analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* 5(2), 15-27.
- Hamilton-Jones, B. M., ve Vail, C. O. (2014). Preparing special educators for collaboration in the classroom: Pre-service teachers' beliefs and perspectives. *International Journal of Special Education*, 29(1), 76-86. <https://www.learntechlib.org/p/157486/>
- Hsieh, C. C., Chen, Y. R., ve Li, H. C. (2023). Impact of school leadership on teacher professional collaboration: Evidence from multilevel analysis of Taiwan TALIS 2018. *Journal of Professional Capital and Community*, (ahead-of-print). <https://doi.org/10.1108/JPC-01-2023-0002>
- Individuals with Disabilities Education Act (IDEA) (2004). <https://sites.ed.gov/idea/>
- Jortveit, M., ve Kovač, V. B. (2022). Co-teaching that works: special and general educators' perspectives on collaboration. *Teaching Education*, 33(3), 286-300. <https://doi.org/10.1080/10476210.2021.1895105>
- Jurkowski, S., Ulrich, M., ve Müller, B. (2023). Co-teaching as a resource for inclusive classes: teachers' perspectives on conditions for successful collaboration. *International Journal of Inclusive Education*, 27(1), 54-71. <https://doi.org/10.1080/13603116.2020.1821449>
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar-ilkeler-teknikler* (38. Baskı). Nobel Akademik Yayıncılık.

- Katyal, K. R., ve Evers, C. W. (2004). Teacher leadership and autonomous student learning: Adjusting to the new realities. *International Journal of Educational Research*, 41(4-5), 367-382. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2005.08.007>
- Kayhan, N., ve Işıkdöğün Uğurlu, N. (2022). Meslek öncesi ve sırası süreçte özel eğitim personeli iş birliği: Özel Eğitim aday öğretmenlerinin deneyimleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 751-780. <https://doi.org/10.29299/kefad.987474>
- Keefe, E. B., ve Moore, V. (2004). The challenge of co-teaching in inclusive classrooms at the high school level: What the teachers told us. *American Secondary Education*, 32(3), 77-88.
- Ketterlin-Geller, L. R., Baumer, P., ve Lichon, K. (2015). Administrators as advocates for teacher collaboration. *Intervention in School and Clinic*, 51(1), 51-57. <https://doi.org/10.1177/1053451214542044>
- Kubilay, F. (2022). Yönetici-öğretmen iş birliği ile öğretmen öz yeterlik algıları arasındaki ilişki. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(30), 350-372. <https://doi.org/10.29228/INESJOURNAL.56780>
- Lord, B., ve Miller, B. (2000). *Teacher leadership: An appealing and inescapable force in school reform?*. Education Development Center.
- Martinez-Moyano, I. (2006). Exploring the dynamics of collaboration in interorganizational settings. 4, 83, in Schuman (Eds.), *Creating a culture of collaboration: The international association of facilitators handbook* (pp.69-86). John Wiley ve Sons.
- Miles, M. B., ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage.
- Miller, A. L., Love, H. R., Kurth, J. A., ve Zagona, A. L. (2019). Parent identity and family-school partnerships: Animating diverse enactments for (special) education decision making. *Inclusion*, 7(2), 92-110.
- Newell, C., ve Bain, A. (2018). *Team-based collaboration in higher education learning and teaching: A review of the literature*. Springer.
- Niles, W. J., ve Marcellino, P. A. (2004). Needs based negotiation: A promising practice in school collaboration. *Teacher Education and Special Education*, 27(4), 419-432. <https://doi.org/10.1177/08884064040270040>
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. (2018). T.C. Resmi Gazete, (30471), 7 Temmuz, 2018, 1-46
- Paju, B., Kajamaa, A., Pirttimaa, R., ve Kontu, E. (2022). Collaboration for inclusive practices: Teaching staff perspectives from Finland. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 66(3), 427-440. <https://doi.org/10.1080/00313831.2020.1869087>
- Pürsün, T., Okutan, S., ve Atbaşı, Z. (2021). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi ile özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerin iş birliğine ilişkin görüşleri. *Journal of National Education*, 50(232), 287-311. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.747646>
- Robinson, L., ve Buly, M. R. (2007). Breaking the language barrier: Promoting collaboration between general and special educators. *Teacher Education Quarterly*, 34(3), 83-94.

- Summers, J. A., Marquis, J., Mannan, H., Turnbull, A. P., Fleming, K., Poston, D. J., ... ve Kupzyk, K. (2007). Relationship of perceived adequacy of services, family–professional partnerships, and family quality of life in early childhood service programmes. *International Journal of Disability, Development and Education*, 54(3), 319-338. <https://doi.org/10.1080/10349120701488848>
- Vibulpatanavong, K., Chuanniyomtrakul, O., Meesupmun, S., Ongkasing, H., ve Mitranun, C. (2019, July). A study on current situation on and model of effective collaboration between special education teachers and multidisciplinary professionals in supporting children with special needs. In *Proceedings of the 3rd International Conference on Education and Multimedia Technology* (pp. 256-259). <https://doi.org/10.1145/3345120.3345179>
- Villa, R. A., Thousand, J. S., ve Nevin, A. (2008). A guide to co-teaching: Practical tips for facilitating student learning. Thousand Oaks, CA: Corwin.
- Vuran, S., Bozkuş-Genç, G., ve Sani-Bozkurt, S. (2017). İş birliği ile bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme süreci: Durum çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(02), 165-184. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.316362>
- Yener, C., ve Dayı, E. (2021). Kaynaştırma öğrencileri ile çalışma yapan uzmanlar arasındaki BEP sürecindeki iş birliğinin uzman ve aile görüşlerine dayalı olarak belirlenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(1), 76-93. <https://doi.org/10.24315/tred.648737>
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, B., ve Cerit, Y. (2023). Okulun mekanik ve organik örgüt yapısı ile öğretmen liderliği arasındaki ilişki. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 190-212. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2023.-1217297>
- Yıldırım, H. H. & Kılıç, Y. (2024). Kaynaştırma/Bütünleştirme uygulamaları yapılan ilkökul sınıflarındaki özel gereksinimli öğrencilerin problem davranışlarına müdahalede iş birliğine yönelik öğretmen görüşleri. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(1), 66-76. <https://doi.org/10.33206/mjss.1279220>
- York-Barr, J., ve Duke, K. (2004). What do we know about teacher leadership? Findings from two decades of scholarship. *Review of educational research*, 74(3), 255-316. <https://doi.org/10.3102/00346543074003255>

Extended Abstract

Introduction

Although the term cooperation is used with different meanings in the field of education, it generally refers to the work of more than one person to achieve a task or goal together. In order for collaboration to be effective, it needs characteristics such as voluntariness, equality, common goals, sharing responsibility in participation and decision-making, sharing resources, and sharing responsibility for the results. Especially in the field of education, co-operation aims to develop an understanding among teachers and increase the success of students. It is seen that the concept of co-operation is the subject of various academic studies and legal regulations at international and national level. International research emphasizes that collaboration is critical for the development of teaching methods and inclusive education practices. Collaboration between special education teachers and general education teachers forms the basis of these practices and requires professionals to work in harmony with each other.

In Turkey, studies on collaboration are limited. Existing studies have focused on collaborative teaching practices, Individualised Education Programme (IEP) process and teachers' perceptions of collaboration. Especially in the IEP preparation process, collaboration was emphasized as an important requirement. Collaboration contributes to the development of teachers' ability to work together.

As a result, this study aims to reveal the cognitive structures of special education teachers regarding the concept of collaboration. This study can make an important contribution to in-service training to be given to teachers and to contribute to special education teachers' cooperation with families. It can help to better understand the concept of co-operation and to identify misconceptions. The results of this study may lead to the development of more effective practices related to cooperation in the education of students with special needs.

Method

This research was conducted using the survey model. The survey model is used to describe the current situation and cognitive structures. The study group consists of special education teachers working in public schools and CRCs affiliated to the Ministry of National Education. Purposive sampling method was used in the sample determination process. Criteria such as being a graduate of special education, working in a public school or CRC, and voluntarily participating in the study were used. A total of 88 teachers participated in the study. "co-operation" was selected as the key concept for the study and the Collaborative Relational Terms (CRT) method was used. Teachers were given 1 minute for the concept of "co-operation" and asked to write the terms they associated with this concept. The data were analyzed according to the frequency values of the terms that teachers associated with the concept. Concepts were grouped and related concepts were placed in the same categories. Double-coding and categorization were used in the analysis process, and two independent researchers took part in this method to increase data reliability. The level of reliability between the researchers was determined as 90%.

Results

Teachers' intellectual structures related to the concept of collaboration were grouped under ten different categories. Firstly, the category of "Emotions and Experiences" shows that teachers approached collaboration with positive emotions. Teachers associated co-operation with positive concepts such as love, comfort and happiness.

Another category, "Difficulty and Effort", reflects teachers' willingness to overcome difficulties and make efforts in the process of collaboration. This emphasizes teachers' professional passion and their loving approach to students. The third category "Communication and Relationship" shows that teachers focus on effective communication and relationships for collaboration. These concepts reflect teachers' ability to collaborate with other educational stakeholders. The category "Goal and Planning" underlines teachers' focus on goals and strategic planning for collaboration. The "Values and Ethics" category reflects that teachers exhibit a human-oriented and value-oriented attitude in collaboration. "Education and Development" category shows that teachers focus on education and learning processes in the collaboration process. The "Performance and Achievement" category reflects that teachers aim for personal and academic achievements through collaboration. "Work Environment" category shows that teachers attach importance to collaboration and teamwork. The "Group Work and Partnership" category includes important elements reflecting teachers' culture of co-operation and solidarity. Finally, the category of "Institutional Partnerships" emphasizes teachers' cooperation and the coming together of all educational stakeholders and working towards common goals.

This wide range of teachers' concepts draws attention to the various dimensions and importance of the concept of collaboration. In addition to strengthening professional solidarity among teachers, collaboration is an important step to improve the quality of education of students and contribute to the education of society. Therefore, supporting teachers' intellectual structures related to collaboration is important to increase success and effectiveness in education.

Conclusion, Discussion and Recommendations

In this article, information is given about a study in which the thought structures and cognitive awareness of special education teachers about collaboration are analyzed. According to the results of the study, it was observed that teachers produced different concepts and terms related to the concept of collaboration, but some basic concepts stood out. Concepts such as communication, togetherness, harmony, duty and responsibility are stated as important components of teachers' awareness of collaboration. Based on the results of the research, suggestions are offered to improve co-operation skills and to increase training in this field. In particular, it is recommended to identify and improve the cognitive structures of new special education teachers about collaboration. While the importance of experience and experience in collaboration is emphasized, it is stated that inexperienced teacher candidates should receive more support in this regard. In addition, it is suggested that the cognitive structures and awareness of teachers with different age groups and experience levels about collaboration should be examined comparatively. Comparative evaluation of the effect of training programs on collaboration is also among the research recommendations.

As a result, such research can help teachers improve their collaboration skills and improve the quality of education of students. Basic concepts such as cooperation, equality, communication and responsibility play an important role in this process.

Yayın Etiği Beyanı

Bu araştırmanın planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu araştırmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için gerekli etik olan kurul Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu’nun 27.07.2022 tarihli ve 2022/08 toplantısında değerlendirilerek etik olarak uygun bulunmuştur.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Araştırmaya tüm yazarlar eşit oranda katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür

Araştırmamıza katılım sağlayan tüm öğretmenlere teşekkür ederiz.

Çatışma Beyanı

Araştırmanın yazarları olarak herhangi bir çıkar/çatışma beyanımız olmadığını ifade ederiz.